

# ΦΘΟΓΓΟΙ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΑΔΙΑ

**1. Φθόγγοι και γράμματα.** Είναι αναγκαῖο τὸ καθαρὸ ξεχώρισμα τῶν δύο αὐτῶν ἐννοιῶν. Οἱ φθόγγοι εἶναι φωνές. Τοὺς λέμε καὶ τοὺς ἀκοῦμε. Τὰ γράμματα, σύμβολα τῶν φθόγγων, τὰ σημειώνουμε καὶ τὰ βλέπουμε. Σὲ μιὰ ἰδανικὴ φωνητικὴ γραφή, φθόγγοι καὶ γράμματα θ' ἀντιστοιχοῦν πέρα γιὰ πέρα· ὅσοι οἱ φθόγγοι, τόσα καὶ τὰ γράμματα· ὁ κάθε φθόγγος θὰ παρασταίνεται μὲ ἓνα μόνο γράμμα, πάντα τὸ ἴδιο· τὸ κάθε γράμμα θὰ συμβολίζει ἓνα μόνο φθόγγο, πάντα τὸν ἴδιο. Στὴ γραφή τῆς γλώσσας μας, γραφή ἱστορικὴ, ἢ ἀντιστοιχία πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι τέλεια· ἔχουμε γράμματα περιττὰ (λ.χ. ω πλάι στὸ ο) καὶ φθόγγους χωρὶς ἀντίστοιχα γράμματα γιὰ νὰ τοὺς παραστήσουν (λ.χ. γκ, μπ, ντ, τσ, τζ).

Σ' αὐτὲς τὶς Ὁδηγίες, ὅταν θέλουμε νὰ μιλήσουμε γιὰ ἓνα φθόγγο, κλείνουμε σὲ παρένθεση ἓνα ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ τὸν συμβολίζουν. Ἔτσι, (ι) εἶναι ὁ φθόγγος ποὺ συμβολίζεται μὲ διάφορους τρόπους : ι, η, υ, ει, οι, υι.

**2. Σύμφωνα στιγμαιαῖα καὶ σύμφωνα ἑξακολουθητικά.** Στιγμαιαῖα : κ, γκ, π, μπ, τ, ντ, τσ, τζ. Ἐξακολουθητικά : γ, χ, β, φ, δ, θ, σ, ζ, λ, ρ, μ, ν. Τὸ ξεχώρισμα αὐτὸ εἶναι αναγκαῖο, προπάντων γιὰ νὰ ξέ-

ρουμε ποῦ μπαίνει καὶ ποῦ ὄχι τὸ τελικὸ ν: δὲν καίω, δὲ γράφω.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ὁ πρῶτος φθόγγος τῶν διπλῶν γραμμάτων ξ καὶ ψ εἶναι στιγμιαῖος (κ, π) καὶ γι' αὐτὸ, στὸν κανόνα τοῦ τελικοῦ ν, λογαριάζονται κι αὐτὰ μαζί μὲ τὰ στιγμιαῖα σύμφωνα.

**3. Τελικὸ ν.** Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἑνας εἶναι ἕναν ἢ ἕνα ἀνάλογα μὲ τὸν ἀρχικὸ φθόγγο (ὄχι τὸ γράμμα) τῆς ἀκόλουθης λέξης. Ἐχει ν ὅταν ἀκολουθεῖ φωνῆεν ἢ στιγμιαῖο σύμφωνο ἢ ξ ἢ ψ· δὲν ἔχει ν ὅταν ἀκολουθεῖ ἐξακολουθητικὸ σύμφωνο: ἕναν ἄνθρωπο, ἕναν ὄμηρο, ἕναν οὐλαμό, ἕναν ἔμπορο, ἕναν ἥρωα, ἕναν κῆπο, ἕναν γκιόνη, ἕναν ποταμό, ἕναν μπαλτά, ἕναν τόμο, ἕναν ντροπαλὸ ἄνθρωπο, ἕναν τσαλαπετεινό, ἕναν τζίτζικα, ἕναν ξένο, ἕναν ψαλμό, ἀλλὰ ἕνα γλύπτη, ἕνα χρόνο, ἕνα βασιλιά, ἕνα φαρμακοπώλη, ἕνα δρόμο, ἕνα θάλαμο, ἕνα σωτήρα, ἕνα ζωέμπορο, ἕνα ληστή, ἕνα ράφτη, ἕνα μήνα, ἕνα νικητή. Ἐτσι καὶ κανέναν ἄνθρωπο, ἀλλὰ κανένα μήνα.

Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο παθαίνουν καὶ οἱ ἀκόλουθες λέξεις: Τὸ ἀρσενικὸ ἄρθρο τὸ(ν): τὸν ἄγγελο, τὸν κηπουρό, τὸν Γκαῖτε, τὸν Μποντελαίρ, τὸν Ντοστογιέβσκι, τὸν Τσόρτσιλ, τὸν τζίτζικα, τὸν ξιφομάχο, τὸν ψαρά, ἀλλὰ τὸ γεωργό, τὸ χρεώστη, τὸ βιοπαλαιστή, τὸ φάρο, τὸ διαιρέτη, τὸ θεατή, τὸ σπουργίτη, τὸ ζωγράφο, τὸ λαό, τὸ ρυθμό, τὸ μηνυτή, τὸ νόμο.

Τὸ θηλυκὸ ἄρθρο τὴ(ν): τὴν αἴθουσα, τὴν κυρία, τὴν γκάφα, τὴν Πηνελόπη, τὴν μπλούζα, τὴν τιμιότητα, τὴν ντροπή, τὴν τσιγκογραφία, τὴν Τζιά, τὴν ξηρά,

τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν, τὴν χλόην, τὴν βουλήν, τὴν φωνήν, τὴν δωρεάν, τὴν θεωρίαν, τὴν στροφὴν, τὴν ζωὴν, τὴν Λάρισαν, τὴν Ρώμην, τὴν μηχανήν, τὴν νομοθεσίαν.

Ἡ θηλυκὴ ἀντωνυμία τῆ(ν): τὴν εἶδα, τὴν κοιτάζω, τὴν γκρεμίζω, τὴν πολεμῶ, τὴν μπερδεύω, τὴν τιμῶ, τὴν ντρέπομαι, τὴν τσακίζω, τὴν ξεραίνω, τὴν ψεκάζω, ἀλλὰ τὴν γράφω, τὴν χαιρετῶ, τὴν βλέπω, τὴν φοβοῦμαι, τὴν δείχνω, τὴν θεωρῶ, τὴν στηρίζω, τὴν λεηλατῶ, τὴν ρωτῶ, τὴν μαθαίνω, τὴν γιώθω.

Τὰ ἀκλιτα δέ(ν), μή(ν), σά(ν): δὲν ἔχω, δὲν κοπιάζω, δὲν γκρεμίζω, δὲν περιμένω, δὲν μπορῶ, μὴν τυλίξεις, μὴν ντρέπεσαι, μὴν τσαλακώνεις, σὰν ξυπνήσει, σὰν ψηφιστεῖ, ἀλλὰ δὲ γράφω, δὲ χαρίζω, δὲ βοηθῶ, δὲ φεύγω, δὲ δοκιμάζω, δὲ θεωρῶ, δὲ στρώνω, δὲ ζητῶ, δὲ λύνω, δὲ ρίχνω, δὲ μένω, δὲ νυστάζω, μὴ γέρνεις, μὴ χაίρεσαι, μὴ βαριέσαι, μὴ φοβᾶσαι, σὰ γυρίσετε, σὰ δεῖτε, σὰ σκοτώσετε, σὰ μιλήσουν, σὰ νυστάξουν.

Ἡ αἰτιατικὴ (ὄχι καὶ ἡ ὀνομαστικὴ) μιὰ μπορεῖ νὰ πάρει τελικὸν ν ὅταν ἀκολουθεῖ α: μιὰν ἀγάπην, μιὰν ἀλλοίωσιν.

Τὸ τελικὸν ν μπορεῖ νὰ φυλαχτεῖ στὴν ἐνικὴ αἰτιατικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ πολλῶν ἀντωνυμιῶν, ἀντωνυμικῶν καὶ ἄλλων ἐπιθέτων, προπάντων ὅταν ἡ ἀκόλουθη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ στιγμιαῖο σύμφωνο, ποτὲ ὅμως στὴν αἰτιατικὴ οὐσιαστικῶν: ὅποιον δεῖς, κάποιον βοήθησα, σὲ ἄλλον τόνο, αὐτὸν τὸ λαόν, πολλὸν κόσμον, τέλειον ὄρισμόν.

**4. Συμφωνικὰ συμπλέγματα.** Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ὀκτώ, ἐμεῖς λέμε ὄχτώ. Συμφωνικὸν συμπλέγμα χτ

δέν εἶχαν ἐκεῖνοι, καὶ συμφωνικὸ σύμπλεγμα κτ δέν ὑ-  
 πάρχει σὲ καμιά γνήσια νεοελληνική, λαϊκὴ λέξη, σὲ λέ-  
 ξη δηλ. πού νά τὴν κληρονόμησε ὁ λαὸς ἀπευθείας ἀπὸ  
 τὴν ἀρχαία ἢ πού νά τὴν ἔπλασε ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ στὴν  
 τωρινὴ κοινὴ δημοτικὴ ὑπάρχουν, πλάι στίς καθαυτὸ  
 νεοελληνικὲς, τίς λαϊκὲς λέξεις, καὶ πολλὲς λόγιες, λέξεις  
 δηλ. πού μπῆκαν σ' αὐτὴ ἀπὸ τὴ λόγια παράδοση, πού  
 εἶναι χρήσιμες καὶ μάλιστα ἀναγκαῖες, καὶ πού κανεῖς  
 δέν τίς ἀποκρούει. Οἱ λόγιες λέξεις πού εἶχαν τυχόν τὸ  
 ἀρχαῖο σύμπλεγμα κτ τί τὸ ἔκαμαν; Μερικὲς, φυσιολο-  
 γικά, τὸ ἄλλαξαν στὸ γνήσιον εοελληνικὸ χτ (ἀποχτῶ,  
 καταχτητής, τυχοδιώχτης, ἀνύπαρχτος, σ υνταχτικό, ὑ-  
 ποταχτική, συνεχτικός), ἄλλες τὸ διατήρησαν ὅπως ἦ-  
 ταν (ἀκτοπλοῖα, ἔκτακτος ἔκταση, κτηνοτροφία, κτη-  
 τικός, πλῆκτρο, Λεῦκτρα, Ἰκτίνος). Αὐτὸ βέβαια εἶναι  
 δυσάρεστη ἀνωμαλία, ἀλλὰ τὴ γλωσσικὴ πραγματικότη-  
 τα δέν εἶναι εὐκόλο νά τὴν ἀλλάξει κανεῖς. Καὶ τὸ κτ  
 δέν εἶναι τὸ μόνον λόγιον συμφωνικὸ σύμπλεγμα. Τὸ ξε-  
 χωρίσαμε ἐδῶ γιὰ μεγαλύτερη σαφήνεια. Παραθέτουμε  
 καὶ ἄλλα, τὰ πιὸ συνηθισμένα, μὲ παραδείγματα: λέξεις  
 ὅπου τὸ λόγιον σύμπλεγμα ἔμεινε ἀναφομοίωτο, πλάι σὲ  
 λέξεις καθαυτὸ λαϊκὲς, πού ἔχουν τὸ ἀντίστοιχο νεοελ-  
 ληνικὸ σύμπλεγμα ἢ καὶ ἀπλὸ σύμφωνο.

γκτ : ἐλεγκτής — σφιχτός

χθ : ἰχθυολογία — χτεσινός

πτ : ἀλεξίπτωτο — φτωχός

φθ : φθόγγος, ἀνθαίρετος — φτάνω

σθ : ἰσθμός — λούστηκα

σχ : λέσχη — σκίζω



μβ : ἔμβολή — κολυμπῶ

μφ : ἀμφιβολία — νύφη

νδ : σπόνδυλος — χαντάκι

βμ : ρευματισμός — ρεματιὰ

φσ : καύσιμα — κάψιμο

φστ : αὐστηρός — ἄκλαυτος

γχ : ἐγχείρηση — κοχύλια

Γενικά, φρόνιμο εἶναι νὰ προτιμοῦμε, στὶς λόγιες λέξεις, τὸ νεοελληνικὸ συμφωνικὸ σύμπλεγμα, ἐκτὸς ἂν δὲν τὸ δέχεται τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα, καὶ πολλὲς φορές δὲν τὸ δέχεται.

Κυρίως πρέπει ν' ἀποφεύγουμε τὸ λάθος μερικῶν, πού, παρασυρμένοι ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, παραμορφῶνουν λέξεις καθαρὰ λαϊκὲς ἀντικατασταίνοντας αὐθαίρετα τὸ νεοελληνικὸ συμφωνικὸ σύμπλεγμα τους μὲ τὸ ἀντίστοιχο λόγιο. Ἐπειδὴ δηλ. λέμε καταχθόνιος, δὲ θὰ πεῖ πὼς πρέπει νὰ χαλάσουμε καὶ τὰ γνήσια νεοελληνικὰ χτές, χτεσινός, καὶ νὰ τὰ γράψουμε μὲ χθ· ἐπειδὴ λέμε φθόγγος, δὲ θὰ πεῖ πὼς πρέπει νὰ ποῦμε καὶ φθάνω, φθηνός, φθήνια στὴ θέση τῶν φτάνω, φτηνός, φτήνια, πού εἶναι τὰ μόνα σωστά· οὔτε νὰ πετάξουμε τὰ νεοελληνικὰ συμπλέγματα ἀπὸ γνήσιες λαϊκὲς λέξεις ὅπως ἄντρας, ἀντρειωμένος, ἔντεκα, κοντύλι, σκοινί, κολυμπήθρα, ἐπειδὴ λέμε ἄσπονδος, σχῆμα, ἄμβωνας.

Αὐστηρὴ τήρηση τῆς ὁμοιομορφίας καὶ ἀποκλειστικὴ καθιέρωση τῶν νεοελληνικῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων χρειάζεται στὶς ρηματικὲς καταλήξεις (βλ. 43).

**5. Συνάντηση φωνηέντων.** Συχνότατα στη φράση συναντιούνται δυὸ φωνήεντα, στὸ τέλος μιᾶς λέξης τὸ ἓνα, στὴν ἀρχὴ τῆς ἀκόλουθης λέξης τὸ ἄλλο. Τότε μπορεῖ

α) νὰ μείνουν καὶ τὰ δυὸ φωνήεντα,

β) νὰ χαθεῖ τὸ τελικὸ φωνῆεν τῆς πρώτης λέξης (ἐκθλιψη),

γ) νὰ χαθεῖ τὸ ἀρχικὸ τῆς δεύτερης (ἀφαίρεση),

δ) νὰ χαθοῦν καὶ τὰ δυὸ, καὶ νὰ παρουσιαστεῖ νέο φωνῆεν, διαφορετικὸ καὶ ἀπὸ τὰ δύο πού εἶχαν συναντηθεῖ (κράση). Ἡ κράση δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ· εἶναι φαινόμενο διαλεχτικὸ καὶ παρουσιάζεται καμιά φορά στὴν ποιητικὴ γλώσσα.

Στὸν ἐπιστημονικὸ λόγο εἶναι προτιμότερο, σχεδὸν πάντα, νὰ μένουν οἱ λέξεις ἀκέραιες, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκθλιψη καὶ ἡ ἀφαίρεση δὲν ἀποκλείονται. Καὶ τότε τὸ φυσικὸ καὶ τὸ κανονικὸ εἶναι νὰ νικᾷ τὸ ἀδρότερο, τὸ δυνατότερο δηλ. φωνῆεν, καὶ νὰ χάνεται τὸ πιὸ ἀδύνατο. Ἡ σειρά τῆς ἀδρότητας τῶν φωνηέντων εἶναι αὕτη: α, (ο), ου, (ε), (ι). Γι' αὐτό, τὸ τελικὸ α, στὸ σύνδεσμο ἀλλὰ λ.χ., ὡς τὸ ἀδρότερο φωνῆεν, μόνο ἐμπρὸς ἀπὸ ἄλλο α μπορεῖ νὰ πάθει ἐκθλιψη: ἀλλ' ἀκόμη δὲ φάνηκε. (Τὰ ἀλλ' ὅμως, ἀλλ' ὥστε, ἀλλ' ἐγώ, ἀλλ' ἴσως, εἶναι λάθη.)

Στὴν ἐκθλιψη μπαίνει ἀπόστροφος: θ' ἀκούσω, σ' ἐνοχλῶ, ἀπ' ὄλους. Ἐπίσης στὴν ἀφαίρεση: μοῦ 'φερεις, σοῦ 'δειξε, τοῦ 'ριξε, θά 'χω, νά 'σαι. Πολὺ λογικότερη αὕτη ἢ γραφὴ, πού δείχνει καθαρά ἀπὸ ποιά λέξη ἔφυγε φωνῆεν, ἀπὸ τὸ κόλλημα τῶν λέξεων (μοῦ'φερε κλπ.).

Δὲ σημειώνεται ἀπόστροφος σὲ μερικὲς ἀντωνυμίες καὶ ἐπιρρήματα, ὅταν πάθουν ἀφαίρεση: ἀπὸ μένα, γιὰ μᾶς, γιὰ σένα, ἀπὸ σᾶς, ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κειῖ.

Τὸ ἐπίρρημα μέσα μπορεῖ νὰ χάσει τὸ α καὶ ἔμπρὸς ἀπὸ σύμφωνο: μέσ στο σπίτι (ὄχι μέσ' στο σπίτι). Στὸν ἐπιστημονικὸ λόγο καλύτερα ν' ἀποφεύγεται αὕτη ἢ ἀποκοπή.

**6. Μία λέξη.** Πολλοὶ κάνουν τὸ λάθος νὰ γράφουν τὶς ἀκόλουθες λέξεις κομματιασμένες (λ.χ. κι ὄλας) ἐνῶ τὸ σωστὸ εἶναι νὰ γράφονται ἔτσι: δεκατρία, δεκατέσσερα, δεκαπέντε, δεκαέξι ἢ δεκάξι, δεκαεφτά ἢ δεκαφτά, δεκαοχτῶ ἢ δεκοχτώ, δεκαεννέα ἢ δεκα(ε)ννιαῖα, ἀπαρχῆς, ἀπεναντίας, ἀπευθείας, ἄραγε, ἀφότου, ἀφοῦ, δηλαδή, διαμιᾶς, εἰδάλλως, εἰδεμή, ἐνόσω, ἐνῶ, ἐξαιτίας, ἐξάλλου, ἐξαρχῆς, ἐξίσου, ἐπικεφαλῆς, ἐπιτέλους, ἴσαμε, καθαντὸ, καθεξῆς, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καληώρα, καταγῆς, κατευθεῖαν, κιόλας, μεμιᾶς, μολαταῦτα, μόλο (πού), μολονότι, ὄλημέρα, ὄληνύχτα, ὄλωσδιόλου, ὅπουδήποτε, ὅπωςδήποτε, προπάντων, τώνοντι, ὑπόψη, ὥσπου, ὥστόσο.

**7. Τονισμός.** Ποῦ (μὲ περισπωμένη) = σὲ ποιὸ μέρος· ἐπίσης γράφουμε ἄρια καὶ ποῦ, ποῦ καὶ ποῦ. Πῶς (μὲ περισπωμένη) = μὲ ποιὸν τρόπο· ἐπίσης γράφουμε πῶς καὶ πῶς τὸν καταφέραμε. Σὲ ὅλες τὶς ἄλλες χρήσεις τὸ που καὶ τὸ πως παίρνουν βαρεία: πού, πῶς.

Παίρνει πάντα βαρεία, ἀκόμη καὶ ὅταν ἀκολουθεῖ κόμμα, τὸ αἰτιολογικὸ γιατί (=διότι)· ὀξεία θέλει τὸ ἐρωτηματικὸ γιατί (γιὰ ποιὸ λόγο): πρέπει νὰ ἐξηγή-

σεις γιατί φέρθηκαν ἔτσι, γιατί, ὅπως θυμᾶσαι, ἄλλα εἶχες ὑποσχεθεῖ.

Τὸ μὰ (μὲ βαρεία) = ἄλλά· τὸ μά (μὲ ὀξεῖα) εἶναι ὀρκωτικό· μά τὴν ἀλήθεια. Τὸ γιὰ (μὲ βαρεία) εἶναι πρόθεση· τὸ γιά (μὲ ὀξεῖα) εἶναι προτρεπτικὸ μόριο· γιά ἔλα κοντά, νὰ μᾶς μιλήσεις γιὰ τὸ ταξίδι σου.

Τὸ νὰ (μὲ βαρεία) εἶναι σύνδεσμος· τὸ νά (μὲ ὀξεῖα) εἶναι δειχτικὸ μόριο· νά κι ὁ Κώστας, πὺ ἔρχεται νὰ διαμαρτυρηθεῖ.

Στὴν περίπτωση πὺ ἓνα κείμενο τυπώνεται, ὅπως συνηθίζεται τώρα ἀπὸ πολλούς, χωρὶς βαρεῖες, τὸ σωστὸ εἶναι οἱ λέξεις, πὺ σημειώνουμε ἐδῶ πὺς πρέπει νὰ γράφονται μὲ βαρεία, νὰ τυπώνονται ἄτονες.

**8. Κεφαλαῖα γράμματα.** Γίνεται συχνὰ κατάχρησή τους. Γράφονται βέβαια μὲ κεφαλαῖα τὰ κύρια ὀνόματα, τὰ ἔθνικα, τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας, τῶν ἑορτῶν κλπ., ὅχι ὅμως καὶ τὰ παράγωγά τους. Τὸ σωστὸ εἶναι Ὀμηρος, Πλάτωνας, Ἀριστοτέλης, Σαίξπηρ, Σολωμός, Παλαμάς, Ἑλληνας, Γάλλος, Γερμανός, Ἐφτανησιώτης, Ἀπρίλης, Κυριακή, Χριστούγεννα, Πάσχα, ἀλλὰ ὀμηρικός, πλατωνικός, ἀριστοτελικός, σαιξπηρικός, σολωμικός, παλαμικός, ἑλληνικός, γαλλικός, γερμανικός, ἑφτανησιώτικος, ἀπριλιάτικος, κυριακάτικος, χριστουγεννιάτικος, πασχαλινός. Τῆς Καλαμάτας οἱ γυναῖκες εἶναι Καλαματιανές, τοῦ Θιακιοῦ Θιακιές καὶ τῆς Λήμνου Λημνιές, ἀλλὰ οἱ ἐλίε· εἶναι καλαματιανές, καὶ θιακὸ ἢ λημνιὸ τὸ κρασί.



**9. Μερικά ὀρθογραφικά σημάδια.** Τὰ διαλυτικά ( ·· ) εἶναι περιττά, ὅταν τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ δύο φωνήεντα ποὺ πρέπει νὰ διαβαστοῦν διαλυμένα ἔχει πνεῦμα ἢ τόνο : αἰτός, ἄυλος, ἄυπνος, πλάι, τσαί, νεράιδα, παροκάικο, ἀχάιδεντος, ἐξωράισα, Κάιρο, Λάιος, Μάιος, ρολοί, μοιρολόι, Τατόι, κορόιδο, ὀλόισιος, ὀλόιδιος· Ἄυστάν, Ἄιζενχάουερ, Κλάιστ, Λάμπνιτς, Μπάιρον, Σβάιτσερ, Στάνμετς, Τάιμς, Τολστοί, Λόνντ, Φρόνντ, Φάλλμεράνερ, Μπουένος Ἄυρες. Ἐπίσης περιττὰ στὰ πρῶι, πρῶινός, ἐγώισμός κλπ.

Τὸ ἐνωτικὸ (μιά μικρὴ γραμμὴ-,διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν παύλα—) εἶναι χρήσιμο (λ.χ. Ἁγία-Σοφιά, Ἁι-Γιώργης, δρομολόγιο Μονάχου - Παρισιοῦ - Λονδίνου), ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ γίνεται κατάχρησή του. Λέξεις ὅπως ἑλληνογαλλικός, καισαρομεσσιανικός, ιστορικοκριτικὴ (μέθοδος), ψευτοαπτικισμός, ὑπερπαραγωγή, ψυχοβιολογία εἶναι σύνθετες καὶ εἶναι παράλογο νὰ τὶς γράφουμε ἑλληνο-γαλλικός κλπ.

## Η ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

**10. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν.** Ἐχει στὸ τέλος πάντα ς καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ ς ἓνα ἀπὸ τὰ πέντε φωνήεντα ποὺ ἔχει ἡ γλῶσσα μας, α, (ι), ου, (ε), (ο) : ἀγώνας, ἐργάτης, νοῦς, μενεξές, λαός.

Τὸ (ι) γράφεται πάντα μὲ η: δικαστής, ναύτης, φούρναρης· ἔτσι καὶ λάτρης, μάντης, εὐέλπης, πρύτανις, Ἄδωνης, Δούναβης, Λάσκαρης, Τάμεσης, Τίβερης, Φίδαρης.